

דוד בירן

"עיקר הקושי של הרפת המשפחתית הוא סביב ההוצאה על המזון"

ראובן זלץ

לפני כשלוש שנים החלו מדריכי שה"מ לשים דגש מיוחד על ביצוע סיכומים כלכליים ברפתות המשפחתיות, כמובן בשיתוף הרפתנים ובאמצעות ההתארגנות האזורית. בשה"מ סימנו כיעד, את הרפת המשפחתית במטרה להגדיל את נפח הרפתות המסכמות כלכלית את השנה שחלפה. דוד בירן, מדרך בשה"מ אומר לנו "אנחנו בהחלט מכוונים לרפת המשפחתית כי לדעתנו הסיכומים הכלכליים תורמים רבות לרפת ולעמידותה הכלכלית"

עם השנים הפכה ביצוע סיכומים כלכליים ברפתות המשפחתיות לפעילות קבועה של מדריכי שה"מ ורכזי התארגנויות. בתחילת כל שנה מסכמים כלכלית ומקצועית את השנה הקודמת. מדובר ברפתות חלב בכל הארץ, אם במגזר השיתופי מדובר בכ-95 אחוז מהרפתות שערכו סיכומים כלכליים, הרי שבמגזר המשפחתי הסיפור שונה לגמרי. בשה"מ לקחו כמטרה להגדיל את ההדרכה ברפת המשפחתית, זה יעד מוצהר בקרב מדריכי שה"מ. דוד בירן, מדרך מחוז העמקים, ורפונט לפוריות ולכלכלת הענף אומר לנו "אנחנו בהחלט מכוונים למשק המשפחתי כיעד שלנו ושל משרד החקלאות. ב-2015 ביצעתי 5 סיכומים כלכליים ברפתות המשפחתיות, רוב הרפתות ביצעו סיכום כלכלי מקצועי בעקבות קשיים מסוגים שונים אליהם נקלעו. ב-2016 התארגנות הרפת המשפחתית החליטה להיכנס לנושא הסיכומים הכלכליים כפרויקט בשיתוף שה"מ. ב-2016 סיכמנו 16 רפתות משפחתיות וב-2017 סיכמנו 26 רפתות משפחתיות כולן באזור הצפון. כעת אנו עומדים לפני פרויקט נוסף בשיתוף מרכז המזון יצי"ב, בו נבצע סיכום לכ-8 רפתות משפחתיות מאזור באר טוביה". בשה"מ משוכנעים כי באמצעות הסיכומים הכלכליים וניתוחם, יוכלו הרפתות המשפחתיות לקבל כלים טובים יותר לניהול כלכלי נכון יותר של הרפת.

המגמה, להגדיל את מספר המשקים המשפחתיים העורכים סיכומים כלכליים. בירן

טבלה 1 השתתפות רפתות משפחתיות בסיכומים כלכליים במהלך השנים 2015-2017, מאפיינים ומזדים מקצועיים

ממוצע משפחתי 2015	ממוצע משפחתי 2016	ממוצע משפחתי 2017	
5	15	26	מספר רפתות משתתפות
1,258.2	956.2	1,008.4	מכסה שנתית (x1000 ליטר)
1,323.6	984.6	1,141.7	כמות חלב משוקת (x1000 ליטר)
10,430	11,407	11,330	חלב ממוצע לפרה (ק"ג)
3.81%	3.75%	3.85%	שומן בחלב (%)
3.42%	3.41%	3.42%	חלבון בחלב (%)
10,690	11,624	11,513	חמ"מ ממוצע לפרה (ק"ג)
213	191	214	סת"ס ממוצע (x1000 במ"ל)
5.44%	5.35%	5.60%	תמותת יונקים

זה לא חידוש שכן ההוצאה העיקרית ברפת היא ההוצאה על המזון. אבל, אנחנו רואים כי ההוצאה במשק המשפחתי על מזון היא גבוהה במספר אגורות לליטר בהשוואה לרפת השיתופית. עוד אנחנו רואים כי במושבים בהם יש מרכז מזון בבעלות מלאה או חלקית של המושב סעיף ההוצאה על מזון משמעותית נמוך יותר

הרפתנים, איתנות הרפתות המשפחתיות גבוהה הרבה יותר. אתה יכול להיות רפתן קטן עם תוצאות מקצועיות טובות ובכל זאת ליהנות מאיתנות כלכלית. מצד שני, אנו רואים כי דווקא בסעיף ההוצאה על חומרים ושירותים הרפת המשפחתית מצליחה להיות יעילה לא פחות מהרפת השיתופית. כנראה שבסעיף זה הרפת המשפחתית יודעת לנצל את היתרון לקוטן. ▲

מדריכי שה"מ

בשה"מ, בתחום הבקר לחלב פועלים ששה מדריכים במשרה מלאה, כולל מדריך נוסף במשרת סטודנט. המדריכים פועלים מצפון עד דרום ומחולקים למחוזות. לכל מדריך יש את ההתמחות שלו ובשעת הצורך הם פועלים ברחבי הארץ. המדריכים נמצאים בקשר שוטף עם הרפתנים, מארגנים ימי עיון, קורסים מקצועיים. בנושא הסיכומים עוסקים ארבעה מדריכים, כל אחד באזור ובשיתוף ההתארגנות האזורית.

מה התהליך והאם ניתן להשוות רפת אחת לשניה?

דוד בירן "אנחנו רואים שונות גדולה בין הרפתות במגזר המשפחתי וזה בא לידי ביטוי בכל הפרמטרים, הכלכליים והמקצועיים, הרפתות הטובות הן בהחלט מהטובות בארץ. בגלל השוני הגדול בין הרפתות קשה למצוא משהו ייחודי למגזר. אנחנו חוקרים כל רפת במובן המקצועי והכלכלי ולאחר מכן מייצרים את הערכים הממוצעים של הרפתות המשפחתיות במגוון רחב של מדדים, מקצועיים וכלכליים. על מנת לדעת מהו הערך הרצוי ומהו ערך נורמטיבי אנחנו משווים את ממוצעי הרפתות המשפחתיות עם ממוצע הרפתות השיתופיות. בכדי שבסיס ההשוואה יהיה רחב ככל האפשר, כל הרפתות השיתופיות הן בעלות מכסה אחת וקונות מזון ממרכז מזון חיצוני. בסוף התהליך אנו מגיעים לרפת ועוברים עם הרפתן על תוצאות הסיכום. אנו מדגישים מהן נקודות החוזק של הרפת אותן יש לשמר, ומציפים את נקודות התורפה של הרפת אליהן יש להתייחס מבחינה ניהולית, כלכלים או מקצועית."

ואיך שיתוף פעולה עם הרפתנים?

"ברוב המקרים שיתוף הפעולה הוא טוב מאוד, אך במידה ואנו מזהים קצת רתיעה מצד הרפתן מפני התהליך אנחנו לא נכנסים בכוח בגלל רגישות הנושא ובהחלט מודעים למתנהלים בהתאם."

יש תובנות לאחר ה-3 שנים הראשונות?

"כן, בהחלט, לדעתנו ולאחר 3 שנות עבודה, עיקר הקושי של הרפת המשפחתית הוא סביב ההוצאה על המזון. זה לא חידוש שכן ההוצאה העיקרית ברפת היא ההוצאה על המזון. אבל, אנחנו רואים כי ההוצאה במשק המשפחתי על מזון היא גבוהה במספר אגורות לליטר בהשוואה לרפת השיתופית. עוד אנחנו רואים כי במושבים בהם יש מרכז מזון בבעלות מלאה או חלקית של המושב סעיף ההוצאה על מזון משמעותית נמוך יותר. בסופו של דבר על מנת שהרפת המשפחתית תוכל להתחרות כלכלית ברפת השיתופית, הרפתנים יצטרכו להקים מרכזי מזון בבעלותם ולהוזיל את מחיר המזון. אנחנו רואים כי במקומות שבהם פועלים מרכזי מזון שיתופיים בבעלות